

Kohtuasi C-907/19

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

11. detsember 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Bundesfinanzhof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim maksukohus)

Eelotsusetaotluse tegemise kuupäev:

5. september 2019

Kaebaja ja kassatsioonkaebuse esitaja:

Q-GmbH

Vastustaja ja vastustaja kassatsioonimenetluses:

Finanzamt Z

BUNDESFINANZHOF

KOHTUMÄÄRUS

Kohtuasjas

Q-GmbH

kaebaja ja kassatsioonkaebuse esitaja –

[...]

versus

Finanzamt Z

vastustaja ja vastustaja kassatsioonimenetluses –

mis puudutab 2011. aasta eest tasuda tulevat käibemaksu,

tegi V kolleegium

5. septembril 2019 järgmise kohtumääruse:

Resolutsioon

I. Euroopa Liidu Kohtule (edaspidi „Euroopa Kohus“) esitatakse järgmine eelotsuse küsimus:

Kas tegemist on maksuvaba kindlustus- ja edasikindlustustehinguga seotud teenusega, mida osutavad kindlustusmaaklerid ja kindlustusagendid nõukogu 28. novembri 2006. aasta direktiivi 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist [lk 2] käibemaksusüsteemi, artikli 135 lõike 1 punkti a tähenduses, kui maksukohustuslane, kes tegeleb kindlustusseltsi huvides kindlustusvahendusega, annab sama kindlustusseltsi käsutusse lisaks ka vahendatud kindlustustoote?

II. Menetlus peatatakse, kuni Euroopa Kohus on teinud otsuse.

Põhjendused

I.

- 1 Kaebaja ja kassatsioonkaebuse esitaja Q-GmbH (edaspidi „kaebaja“) on Q-GmbH & Co KG üldõigusjärglane, kes omakorda oli teatava Q-GmbH üldõigusjärglane.
- 2 Q-GmbH taotles [...] 2009. aastal maksukorralduse seadustiku (Abgabenordnung) § 89 lõike 2 alusel siduvat eelotsust küsimuses, kas käibemaksuseaduse (Umsatzsteuergesetz, edaspidi „UStG“) § 4 punkti 11 alusel on käibemaksust vabastatud kolmandate isikute kuritegudest (näiteks inimrööv või piraatlus) tulenevate eririskide kindlustuskaitse vahendamise teenused, ja esitas koos taotlusega lepingu projekti. Lepingu projekti kohaselt osutatakse järgmiseid teenuseid:
 - kindlustusvahendus,
 - litsentsimine kindlustustoote kättesaadavaks tegemiseks ja
 - muud kindlustuslepingute täitmise teenused (lepingute täitmise teenused, sealhulgas nõuete lahendamise teenused).
- 3 Vastustaja ja vastustaja kassatsioonimenetluses (Finanzamt, edaspidi „maksuhaldur“) leidis 18. jaanuari 2010. aasta siduvas eelotsuses, et neist teenustest on
 - ainult kindlustusvahendus maksuvaba, aga
 - litsentsimine kindlustustoote kättesaadavaks tegemiseks ja
 - kindlustuslepingute täitmisega seonduvad ülejäänud teenused, nagu riski hindamine hinnakujundusvahendi abil, lepingute haldamine, kindlustusmaksete

sissenõudmine, nõuete lahendamine ja üldine tugi (lepingute täitmise teenused, sealhulgas nõuete lahendamise teenused)

on maksustatavad teenused. Maksuhaldur ei nõustunud, et osutatakse ühe tehinguna käsitatavat teenust, sest igal teenusel on oma eripära. [lk 3]

- 4 Vaidlusalusel 2011. aastal arendas ja turustas Q-GmbH kui niinimetatud kindlustuspakkuja (*Assekuradeur*) eelkõige kindlustustoodet, mis võimaldas kindlustada laevu ja nende meeskondi piraatluse vastu läbisõidul Adeni lahest.
 - F-Versicherungs-AG-ga sõlmitud kindlustuspakkujalepingu § 1 lõike 1 kohaselt vahendas Q-GmbH kindlustusandjale kindlustuslepinguid, mis sõlmiti kindlustusandja ja kindlustusvõtja vahel. Nende kindlustuslepingute ees oli lepingu § 1 kohaselt eririskide (*special risks*) kindlustamine.
 - Lepingu § 1 lõike 2 kohaselt tegi Q-GmbH kindlustusandjale kättesaadavaks kindlustustoodet, mille kohta kindlustusandja nimel väljaantavate poliiside sõnastus nähti ette lepingu lisas. Kindlustustoodet tehti kättesaadavaks ainukasutusõiguse (litsentsi) andmisega.
 - Lepingu § 1 lõike 3 kohaselt pidi Q-GmbH osutama lepingute täitmise teenuseid, sealhulgas nõuete lahendamise teenuseid, nagu kindlustustoodete kohandamine, riski hindamine hinnakujundusvahendi abil, lepingute haldamine, kriisitelefoni sisseseadmine, nõuete haldamine, müügikoolitus ja kriisijuhi tegemine kättesaadavaks.
- 5 Lepingu § 2 lõike 1 kohaselt pidi kindlustusandja maksma jooksva tegevuse katteks 24 kuu jooksul igal kalendrikuul alates 1. jaanuarist 2010 vahendustasu ettemakse summas 30 000 eurot. Lisaks tuli iga kindlustusandja poolt sõlmitud eririski kindlustuse eest tasuda vahendustasu 22,5% kindlustusmakse netosummast. Vahendustasu maksmise kohustus kehtis olenemata sellest, kas kindlustuslepingu sõlmis kindlustuspakkuja, kindlustusandja või kolmas isik. Lepingu § 2 lõike 5 kohaselt tuli kindlustusandja tasutud ettemaksed vahendustasu summast maha arvata. Lepingu lõppedes oli kohustus võimalik vahe tagasi maksta, kusjuures asjaomane kohustus oli piiratud summaga 240 000 eurot. Lepingu täienduse kohaselt pidi kindlustusandja maksma jooksvate tegevuskulude katteks ajavahemikul juunist 2011 kuni detsembrini 2012 igal kalendrikuul vahendustasu ettemakse summas 7500 eurot.
- 6 Q-GmbH esitas 27. augustil 2012 käibedeklaratsiooni 2011. aasta kohta, milles deklareeris kogu oma käibe UStG § 4 punkti 11 alusel maksuvabana. Kaaskirjas viitas [lk 4] ta sellest erineva seisukohaga 18. jaanuari 2010. aasta siduvale eelotsusele.
- 7 Pärast käibemaksukontrolli lähtus maksuhaldur 18. jaanuari 2010. aasta siduva eelotsuse põhjal sellest, et ühe tehinguna käsitatavat teenust ei esine ja maksuvaba on ainult kindlustusvahendus UStG § 4 punkti 11 alusel. Litsentsimisele on vastavalt UStG § 12 lõike 2 punkti 7 alapunktile c kohaldatav vähendatud

maksumäär, samal ajal kui ülejäänud lepingute täitmise teenustele, sealhulgas nõuete lahendamise teenustele on kohaldatav harilik maksumäär. Maksuhaldur leidis, et teenuse eest saadavast tasust 67% on maksuvaba kui kindlustusvahendus, 25% maksustatakse vähendatud maksumääraga kui litsentsimine ja 8% kui haldusteenus maksustatakse hariliku maksumääraga. Sellise jaotuse aluseks oli personali tööaega arvestav hinnang. Arvesse võeti ka sisendkäibemaksu summasid. 4. novembri 2013. aasta käibemaksumuutuse peale esitatud vaie ja Finanzgericht'ile (maksukohus) esitatud kaebus jäeti rahuldamata.

- 8 Finanzgerichti (maksukohus) [...] otsuse kohaselt on 4. novembri 2013. aasta maksuotsuses aluseks võetud maksukohustus kooskõlas UStG § 4 punktiga 11, mida tuleb tõlgendada nõukogu 28. novembri 2006. aasta direktiivi 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi (edaspidi „käibemaksudirektiiv“), artikli 135 lõike 1 punkti a põhjal ning võttes arvesse Euroopa Kohtu ja Bundesfinanzhofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim maksukohus) praktikat. Kaebaja osutas suures mahus teenuseid, mis ei kuulu kindlustusagendi või kindlustusmaakleri põhitegevuse hulka ja mis (erinevalt maksuhalduri seisukohast) on ühe tehinguna käsitatava teenuse osa. Selline teenus tuleb (samuti erinevalt maksuhalduri seisukohast) tervikuna maksustada. Teenuse kese ja seega ka teenust tervikuna iseloomustav põhiosa oli uute kindlustustoodete väljatöötamine, et luua võimalus kindlustust müüa. Kindlustustoote tingimused kujundati kehtivast korrast lähtudes. Sisuliselt vastab see kindlustusandja tegevusele, aga ei taga siiski kindlustuskaitset, mistõttu ei esine maksuvabastust UStG § 4 punkti 10 alusel. Tasunõude osas polnud oluline, kes lepingu vahendas. Seevastu on välistatud maksta tasu kindlustusvahenduse eest lepingute puhul, mille kindlustusandja sõlmis ilma vahendajata või kolmandate isikute vahendusel. Tasu kokkuleppimise tingimustest nähtub kindlustusandja soov saada oma käsutusse kindlustustoode [lk 5], mida saaks turustada igäihe kaudu. Sellist seisukohta toetab ka ainukasutusõiguse (litsents) andmine. Kuna tagasimakse kohustus piirati summaga 240 000 eurot, siis lepitati lisaks kokku minimaalses hinnas 480 000 eurot eririskide kindlustuse väljatöötamise ja kättesaadavaks tegemise eest. Nii kõrget miinimumhinda ei makstud mitte ainult vahendaja lubaduse eest pakkuda kindlustust. Seega tuleb lähtuda ulatuslikumast maksukohustusest kui tuvastas maksuhaldur. Kaebemenetluses tuleb aga järgida olukorra raskendamise keeldu (*reformatio in peius* keeld).
- 9 Pärast Finanzgerichti (maksukohus) otsuse kättesaamist tegi maksuhaldur 17. novembril 2017 kaebaja olukorda raskendava maksuotsuse, millega ta muutis tasumisele kuuluvat käibemaksu summat ja tunnistas kõik vaidlusalusel aastal osutatud teenused täies mahus käibemaksuga maksustatavateks.
- 10 Kaebaja esitas Finanzgerichti (maksukohus) otsuse peale kassatsioonkaebuse.

II.

11 Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitab Euroopa Kohtule resolutsioonis sõnastatud tõlgendusküsimuse ja peatab menetluse, kuni Euroopa Kohus teeb eelotsuse.

12 1. Õiguslik raamistik

13 a) Liidu õigus

Käibemaksudirektiivi artikli 135 lõike 1 punkti a kohaselt vabastavad liikmesriigid käibemaksust kindlustus- ja edasikindlustustehingud, sealhulgas nendega seotud teenused, mida osutavad kindlustusmaaklerid ja kindlustusagendid.

14 b) Liikmesriigi õigus

UStG § 4 punkti 11 kohaselt vabastatakse maksust elamuhoiupanga (*Bausparkasse*) esindaja, kindlustusagendi ja kindlustusmaakleri tegevus.

15 Samuti kohaldatakse kindlustustehingutele UStG § 4 punkti 10 alusel eraldi maksuvabastust, mis ei ole käesoleval juhul kohaldatav.

16 2. Sissejuhatavad märkused

17 a) Ühe tehinguna käsitatava teenuse maksustamine

Euroopa Kohtu praktika kohaselt tuleb „sellise kahest eraldiseisvast [lk 6] osast – millest üks on põhi- ja teine kõrvalteenus ning mille suhtes kohaldatakse juhul, kui neid osutatakse eraldi teenustena, erinevaid käibemaksumäärasid – koosneva ühe teenuse osutamist, [...] maksustada selle ühe teenuse suhtes kohaldatava ühe käibemaksumääraga, mis määratakse kindlaks teenuse põhiosa alusel, ja seda isegi juhul, kui on võimalik tuvastada teenuse iga osa hind koguhinnas, mida tarbija selle teenuse eest maksab“ (Euroopa Kohtu 18. jaanuari 2018. aasta otsus C-463/16, Stadion Amsterdam, EU:C:2018:22, vastus eelotsuse küsimusele).

18 Eelotsusetaotluse esitanud kohus teeb selle põhjal kaks järeldust.

Esiteks ei maksustata ühe tehinguna käsitatavat teenust olenevalt selle komponentidest erinevate maksumääradega, vaid kehtib ainult üks maksumäär. Teiseks määrab ühe teenusena ühtselt maksustamise määra teenuse põhiosa.

19 b) Vaidlusaluse teenuse maksustamine

aa) Käesolevas kohtuasjas tuleb käsitleda teenust, mis koosneb mitmest osast. Need on

- kindlustusvahendus,
- litsentsimine kindlustustoote kättesaadavaks tegemiseks ja

- lepingute täitmise teenused, sealhulgas nõuete lahendamise teenused.
- 20 Finanzgericht (maksukohus) otsustas asjakohaselt, et Euroopa Kohtu praktika kriteeriumite kohaselt moodustavad kõnesolevad tegevused ühe teenuse, mille põhiosa on litsentsimine kindlustustoote kättesaadavaks tegemiseks ja ülejäänud osad nagu kindlustusvahendus ja lepingute täitmise teenused, sealhulgas nõuete lahendamise teenused, on ainult kõrvalteenused. Õeldu tuleneb juba sellest, et kindlustusvahendust ei oleks toimunud ilma litsentsi andmata ja kaebajal oli tasunõue ka juhul, kui kolmandad isikud oleksid vahendanud kindlustust litsentsi alusel, kusjuures polnud oluline, kas sellised vahendused hiljem tegelikult toimusid.
- 21 bb) Selle kohaselt tuleks kaebaja teenused tervikuna maksustada. Nii nagu ühe teenuse maksumäära üle (vt eespool II.2.a) saab ka ühe teenuse maksuvabastuse üle otsustada ainult nagu terviku suhtes, kusjuures see tuleb samamoodi nagu maksumäär (vt eespool II.2.a) määrata põhiosa järgi. Põhiosa on litsentsimine kindlustustoote kättesaadavaks tegemiseks. See teenus ei ole käibemaksudirektiivi artikli 135 lõike 1 [lk 7] punkti a alusel iseenesest maksuvaba, sest kindlustustoote pakkumine on kindlustusseltsi põhitegevus, mis kolmandatele isikutele üleandmise korral ei ole viidatud sätte kohaselt maksuvaba (Euroopa Kohtu 3. märtsi 2005. aasta otsus Arthur Andersen, C-472/03, EU:C:2005:135, punkt 32 jj). See kehtib lisaks ka lepingute täitmiseks osutatud kõrvalteenuste suhtes, sealhulgas nõuete lahendamise teenuste suhtes.
- 22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb siiski, kas Euroopa Kohtu 17. märtsi 2016. aasta otsust *Aspiro* (C-40/15, EU:C:2016:172) arvesse võttes on selline tõlgendus põhjendatud, ja palub seetõttu vastata järgnevalt selgitatavale eelotsuse küsimusele.
- 23 **3. Eelotsuse küsimus**
- 24 **a) Euroopa Kohtu otsus *Aspiro***
- Euroopa Kohtu 17. märtsi 2016. aasta otsuse *Aspiro* (C-40/15, EU:C:2016:172, punkt 37) kohaselt eeldab käibemaksudirektiivi artikli 135 lõike 1 punkti a kohane maksuvabastus esiteks, et teenuseosutaja peab olema seotud nii kindlustusandjaga kui ka kindlustusvõtjaga, ja teiseks peab tema tegevus hõlmama kindlustusagendile omaseid kesksed tegureid nagu klientide otsimine ja nende kokkuviimine kindlustusandjaga. Nõuete lahendamise teenused, mida osutab ettevõtja kindlustusseltsi nimel ja huvides, ei kuulu maksuvabastuse kohaldamisalasse (kohtuotsus *Aspiro*, C-40/15, EU:C:2016:172, vastus eelotsuse küsimusele). Sellisel juhul puudub nõutav seos potentsiaalsete klientide otsimisega ja nende kokkuviimisega kindlustusandjaga kindlustuslepingute sõlmimise eesmärgil (kohtuotsus *Aspiro*, C-40/15, EU:C:2016:172, punkt 40).
- 25 **b) Erinevused võrreldes kohtuotsusega *Aspiro***

Käesolev juhtum erineb kohtuasjast Aspiro selle poolest, et Aspiro juhtumis piirdus maksumaksja tegevus kahju reguleerimisega, ja seega kuulus kogu tema tegevus maksumaksustamisele. Seevastu käesolevas kohtuasjas kaebajaks olev isik osutas eri liiki teenuseid, juhul kui käsitada tehinguid – eeldamata ühe teenuse olemasolu – eraldi.

- Maksustatavate teenuste hulka kuulusid litsentsimine kindlustustoote kättesaadavaks tegemiseks ja lepingute täitmise teenused, sealhulgas nõuete lahendamise teenused.
- Kaebaja tegeles aga lisaks veel kindlustusvahendusega, mis eraldi hindamise korral oleks käibemaksudirektiivi artikli 135 lõike 1 punkti a alusel [lk 8] maksuvaba.

26 c) Eelotsuse küsimuse ese

27 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul tuleb Euroopa Kohtul selgitada käibemaksudirektiivi artikli 135 lõike 1 punkti a tähendust ühe tehinguna käsitatava teenuse maksuvabastuse seisukohast.

28 aa) Üldpõhimõtete kohaselt tuleb ühe teenuse maksumaksustamise üle otsustada selle teenuse põhiomaduse alusel (vt eespool II.2.a). Selle järgi on ühe tehinguna käsitatav teenus kas maksuvaba või maksumatav, seejuures on ühe teenuse maksuvabastuse tingimuseks selle põhiosa vastavus maksuvabastuse tingimustele. Selle põhjal tuleks kaebaja osutatud teenus täies ulatuses maksumatav, sest kõnesoleva teenuse põhiosa oli kindlustustoote kättesaadavaks tegemine, mitte kindlustusvahendus (vt eespool II.2.b).

29 bb) Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb siiski, kas kohtuotsust Aspiro (C-40/15, EU:C:2016:172) arvesse võttes kehtib see ka käibemaksudirektiivi artikli 135 lõike 1 punkti a kohase maksuvabastuse suhtes. Viidatud Euroopa Kohtu otsust saab mõista ka nii, et ühe teenuse suhtes on maksuvabastus kohaldatav ka siis, kui kas või üks kõrvalteenus vastab maksuvabastuse tingimustele.

30 Niisiis tekib küsimus, kas ühe tehinguna käsitatav teenus, mis koosneb

- kindlustusvahendusest,
- litsentsimisest kindlustustoote kättesaadavaks tegemiseks ja
- lepingute täitmise teenustest, sealhulgas nõuete lahendamise teenustest,

tuleb tervikuna käibemaksust vabastada, kuigi eraldi võttes on ainult üks kõrvalteenus (kindlustusvahendus) maksuvaba, kuid see kõrvalteenus on vahetult seotud tehingu teiste osadega, mis moodustavad kindlustusseltsi tegevuse põhisisu. See laiendab kindlustusagendi määratlust, pidades silmas suuremat kindlustatavat riski.

31 4. Eelotsuse küsimuse asjakohasus

32 Kui selleks, et ühe tehinguna käsitatavat teenust käibemaksudirektiivi artikli 135 lõike 1 punkti a alusel käibemaksust vabastada, on piisav, et ainult üks kõrvalteenus on viidatud sätte kohaselt maksuvaba, siis [lk 9] tuleb Finanzgerichti (maksukohus) otsus tühistada ja kaebus rahuldada. Kui see nii ei ole, siis on Finanzgerichti (maksukohus) otsus kaebuse rahuldamata jätmise kohta põhjendatud.

33 Võimalik seotus 18. jaanuari 2010. aasta siduva eelotsusega ei oma käesoleval juhul tähtsust, sest Finanzgericht (maksukohus) ei läinud sellest kaugemale.

34 5. Eelotsusetaotluse õiguslik alus

35 Eelotsusetaotlus esitatakse ELTL artikli 267 alusel.

36 6. Menetluse peatamine

37 [...]

TÖÖDOKUMEN